

Vergaderjaar 1990-1991

22 014

Algemene regels ter bescherming tegen discriminatie op grond van godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, hetero- of homoseksuele gerichtheid of burgerlijke staat (Algemene wet gelijke behandeling)

Nr. 1

KONINKLIJKE BOODSCHAP

Aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Wij bieden U hiernevens ter overweging aan een voorstel van wet houdende algemene regels ter bescherming tegen discriminatie op grond van godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, hetero- of homoseksuele gerichtheid of burgerlijke staat (Algemene wet gelijke behandeling).

De toelichtende memorie (en bijlagen) die het wetsvoorstel vergezelt, bevat de gronden waarop het rust.

En hiermede bevelen Wij U in Godes heilige bescherming.

's-Gravenhage, 25 februari 1991

Beatrix

Nr. 2

VOORSTEL VAN WET

Wij Beatrix, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben dat het wenselijk is om, mede in verband met artikel 1 van de Grondwet, ter bevordering van de deelneming op gelijke voet aan het maatschappelijk leven bescherming te bieden tegen discriminatie op grond van godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, hetero- of homoseksuele gerichtheid of burgerlijke staat, dat het daarom wenselijk is behoudens wettelijke uitzonderingen onderscheid op deze gronden te verbieden en dat het in verband met de handhaving van dit verbod wenselijk is een Commissie gelijke behandeling in te stellen;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

S-MD

HOOFDSTUK 1 Gelijke behandeling van personen ongeacht hun godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, hetero- of homoseksuele gerichtheid of burgerlijke staat

Artikel 1

In deze wet wordt verstaan onder:

- a. onderscheid: direct en indirect onderscheid;
- b. direct onderscheid: onderscheid tussen personen op grond van godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, hetero- of homoseksuele gerichtheid of burgerlijke staat;
- c. indirect onderscheid: onderscheid op grond van andere hoedanigheden of gedragingen dan die bedoeld in onderdeel b, dat direct onderscheid tot gevolg heeft.

Artikel 2

1. Het in deze wet neergelegde verbod van onderscheid geldt niet ten aanzien van indirect onderscheid dat objectief gerechtvaardigd is.

2. Het in deze wet neergelegde verbod van onderscheid op grond van geslacht geldt niet:

- a. in gevallen waarin het geslacht bepalend is en
- b. in gevallen waarin het de bescherming van de vrouw betreft, met name in verband met zwangerschap en moederschap.

3. Het in deze wet neergelegde verbod van onderscheid geldt niet, indien het onderscheid tot doel heeft vrouwen of personen behorende tot een bepaalde etnische of culturele minderheidsgroep een bevoorrechte positie toe te kennen ten einde feitelijke ongelijkheden op te heffen of te verminderen en het onderscheid in een redelijke verhouding staat tot dat doel.

Artikel 3

Deze wet is niet van toepassing op:

- a. rechtsverhoudingen binnen kerkgenootschappen en hun zelfstandige onderdelen, alsmede binnen andere genootschappen op geestelijke grondslag;
- b. het geestelijk ambt.

Artikel 4

Deze wet laat onverlet:

- a. de Wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen (Stb. 1989, 169);
- b. de artikelen 1637ij, 1639e en 1639h van het Burgerlijk Wetboek;
- c. onderscheid dat gemaakt wordt bij of krachtens enige andere wet, welke voorafgaand aan deze wet in werking is getreden.

Artikel 5

1. Onderscheid is verboden bij:

- a. de aanbidding van een betrekking en de behandeling bij de vervulling van een openstaande betrekking;
- b. het aangaan en het beëindigen van een arbeidsverhouding;
- c. het aanstellen tot ambtenaar en het beëindigen van het dienstverband van een ambtenaar;
- d. arbeidsvoorwaarden;

e. het laten volgen van onderwijs, scholing en vorming tijdens of voorafgaand aan een arbeidsverhouding en

f. bevordering.

2. Het eerste lid laat onverlet:

a. de vrijheid van een instelling op godsdienstige of levensbeschouwelijke grondslag om eisen te stellen, die gelet op het doel van de instelling, nodig zijn voor de vervulling van een functie, waarbij deze eisen niet mogen leiden tot onderscheid op grond van het enkele feit van politieke gezindheid, ras, geslacht, hetero- of homoseksuele gerichtheid of burgerlijke staat;

b. de vrijheid van een instelling op politieke grondslag om eisen te stellen, die gelet op het doel van de instelling, nodig zijn voor de vervulling van een functie, waarbij deze eisen niet mogen leiden tot onderscheid op grond van het enkele feit van ras, geslacht, hetero- of homoseksuele gerichtheid of burgerlijke staat en

c. de vrijheid van een instelling van bijzonder onderwijs om eisen te stellen over de vervulling van een functie, die, gelet op het doel van de instelling, nodig zijn voor de verwezenlijking van haar grondslag, waarbij deze eisen niet mogen leiden tot onderscheid op grond van het enkele feit van politieke gezindheid, ras, geslacht, hetero- of homoseksuele gerichtheid of burgerlijke staat.

3. Het eerste lid is niet van toepassing op eisen, die, gelet op het privé-karakter van de werkverhouding in redelijkheid aan een werkverhouding kunnen worden gesteld.

4. Het eerste lid is niet van toepassing op eisen met betrekking tot de politieke gezindheid die in redelijkheid kunnen worden gesteld in verband met de vervulling van functies in bestuursorganen en adviesorganen.

5. Het eerste lid is niet van toepassing op eisen met betrekking tot de politieke gezindheid die in redelijkheid kunnen worden gesteld in verband met de vervulling van vertrouwensfuncties.

6. Het eerste lid, onderdeel d, is niet van toepassing op onderscheid op grond van burgerlijke staat, voor zover het betreft pensioenvoorzieningen.

Artikel 6

Onderscheid is verboden met betrekking tot de voorwaarden voor en de toegang tot het vrije beroep en de mogelijkheden tot uitoefening van en ontplooiing binnen het vrije beroep.

Artikel 7

1. Onderscheid is verboden bij het aanbieden van goederen of diensten en bij het sluiten, uitvoeren of beëindigen van overeenkomsten ter zake, alsmede bij het geven van advies of voorlichting over school- of beroepskeuze, indien dit geschiedt:

a. in de uitoefening van een beroep of bedrijf;

b. door de openbare dienst;

c. door instellingen die werkzaam zijn op het gebied van volkshuisvesting, welzijn, gezondheidszorg, cultuur en onderwijs en

d. door particulieren, voor zover het aanbod in het openbaar geschiedt.

2. Het eerste lid, onderdeel c, laat onverlet de vrijheid van een instelling van bijzonder onderwijs om bij de toelating en ten aanzien van de deelname aan het onderwijs eisen te stellen, die gelet op het doel van de instelling nodig zijn voor de verwezenlijking van haar grondslag, waarbij deze eisen niet mogen leiden tot onderscheid op grond van het enkele feit van politieke gezindheid, ras, geslacht, hetero- of homoseksuele gerichtheid of burgerlijke staat. Onderscheid op grond van geslacht

is alleen toegestaan, indien de eigen aard van de instelling dit eist en voor leerlingen van beide geslachten gelijkwaardige voorzieningen aanwezig zijn.

3. Het eerste lid, onderdelen a en d, is niet van toepassing op eisen die gelet op het privé-karakter van de omstandigheden waarop de rechtsverhouding ziet in redelijkheid kunnen worden gesteld.

Artikel 8

1. Beëindiging van de arbeidsverhouding door de werkgever wegens de omstandigheid dat de werknemer in of buiten rechte een beroep heeft gedaan op het in artikel 5 bepaalde is niet toegestaan.

2. Onverminderd het bepaalde bij of krachtens de Ambtenarenwet 1929 (Stb. 530) kan de werknemer gedurende twee maanden na de opzegging of na de beëindiging van de arbeidsverhouding, indien de werkgever deze anders dan door opzegging heeft doen eindigen, de nietigheid van de in het eerste lid bedoelde beëindiging inroepen. Het inroepen van de nietigheid geschiedt door kennisgeving aan de werkgever. De beëindiging, bedoeld in het eerste lid, maakt de werkgever niet schadelijkt. Ieder vorderingsrecht van de betrokkene in verband met het inroepen van de nietigheid van de beëindiging van de arbeidsverhouding krachtens dit artikellid verjaart na verloop van zes maanden.

Artikel 9

Bedingen in strijd met deze wet zijn nietig.

Artikel 10

1. Rechtspersonen met volledige rechtsbevoegdheid die in overeenstemming met hun statuten de belangen behartigen van diegenen die een beroep zouden kunnen doen op deze wet, kunnen in rechte vorderen dat een gedraging die daarmee in strijd is onrechtmatig wordt verklaard, dat deze wordt verboden of dat een bevel wordt gegeven om de gevolgen van die gedraging ongedaan te maken.

2. Een gedraging kan niet ten grondslag worden gelegd aan een vordering als bedoeld in het eerste lid, voor zover deze gedraging een persoon betreft die daartegen bezwaar heeft.

HOOFDSTUK 2 De Commissie gelijke behandeling

Artikel 11

1. Er is een Commissie gelijke behandeling, hierna te noemen de Commissie.

2. De Commissie kan uit haar midden kamers vormen voor het vervullen van haar taak.

Artikel 12

1. De Commissie kan op schriftelijk verzoek onderzoeken of een onderscheid is of wordt gemaakt als bedoeld in deze wet, de Wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen of artikel 1637ij van het Burgerlijk Wetboek, en haar oordeel daaromtrent kenbaar maken. Voorts kan de Commissie uit eigen beweging onderzoeken of zodanig onderscheid stelselmatig wordt gemaakt in de openbare dienst of binnen één of meer sectoren van het maatschappelijk leven, en haar oordeel daarover kenbaar maken.

2. Een schriftelijk verzoek als bedoeld in het eerste lid, kan worden ingediend door:

- a. degene die meent dat te zijnen nadele een onderscheid is of wordt gemaakt als bedoeld in deze wet, de Wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen of artikel 1637ij van het Burgerlijk Wetboek;
- b. de natuurlijke persoon, de rechtspersoon of het bevoegd gezag, die wensen te weten of zij een onderscheid maken als bedoeld in deze wet, de Wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen of artikel 1637ij van het Burgerlijk Wetboek;
- c. degene die belast is met de beslissing over een geschil met betrekking tot onderscheid als bedoeld in deze wet, de Wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen of artikel 1637ij van het Burgerlijk Wetboek;
- d. een ondernemingsraad die meent dat in de onderneming waarvoor deze is ingesteld, onderscheidenlijk een commissie als bedoeld in hoofdstuk XIA van het Algemeen Rijksambtenarenreglement of een overeenkomstige regeling, die meent dat in de diensteneheid, waarvoor deze is ingesteld, onderscheid wordt gemaakt als bedoeld in deze wet, de Wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen of artikel 1637ij van het Burgerlijk Wetboek en
- e. een rechtspersoon met volledige rechtsbevoegdheid, die in overeenstemming met zijn statuten de belangen behartigt van diegenen in wier bescherming deze wet, de Wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen of artikel 1637ij van het Burgerlijk Wetboek beoogt te voorzien.

3. In het geval een schriftelijk verzoek als bedoeld in het tweede lid, onderdelen d en e, personen noemt ten nadele van wie zou zijn gehandeld, dan wel indien een onderzoek ingesteld uit eigen beweging, betrekking heeft op zodanige personen, stelt de Commissie deze personen op de hoogte van het voornemen tot onderzoek. De Commissie is niet bevoegd in het onderzoek en de beoordeling die personen als bedoeld in de eerste volzin te betrekken die schriftelijk hebben verklaard daartegen bezwaar te hebben.

4. De Commissie stelt een onderzoek in en brengt haar oordeel schriftelijk en met redenen omkleed ter kennis van de verzoeker, van degene die het onderscheid zou maken, alsmede, in voorkomend geval, van degene, jegens wie het onderscheid zou worden gemaakt. De Commissie stelt geen onderzoek in, indien:

- a. het in het tweede lid bedoelde verzoek kennelijk ongegrond is;
- b. het belang van de verzoeker of het gewicht van de gedraging kennelijk onvoldoende is;
- c. sinds het in het eerste lid bedoelde onderscheid een zodanige termijn is verstreken dat in redelijkheid geen onderzoek meer kan plaatsvinden.

Indien zich gevallen als bedoeld in de tweede volzin voordoen, doet de Commissie daarover aan verzoeker schriftelijk en met redenen omkleed mededeling.

5. De Commissie kan, in voorkomend geval, bij het ter kennis brengen van haar oordeel aan degene die het onderscheid maakt, aanbevelingen doen.

6. De Commissie kan haar oordeel ter kennis brengen van Onze Ministers die het aangaat, van naar haar mening in aanmerking komende organisaties van werkgevers, van werknemers, uit het beroepsleven of van overheids personeel, van eindgebruikers van goederen of diensten en van betrokken overlegorganen.

7. De Commissie kan in rechte vorderen dat een gedraging die in strijd is met deze wet, de Wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen of artikel 1637ij van het Burgerlijk Wetboek onrechtmatig wordt verklaard,

dat deze wordt verboden of dat een bevel wordt gegeven om de gevolgen van die gedraging ongedaan te maken.

Artikel 13

1. De Commissie bestaat uit negen leden – onder wie een voorzitter en twee ondervoorzitters – en evenzovele plaatsvervangende leden.

2. De voorzitter en de ondervoorzitters moeten voldoen aan de in artikel 48, eerste lid, van de Wet op de rechterlijke organisatie (Stb. 1972, 416) gestelde vereisten voor benoembaarheid tot rechter in een arrondissementsrechtbank.

3. De benoeming van de leden en de plaatsvervangende leden geschiedt door Onze Minister van Justitie, in overeenstemming met Onze Ministers van Binnenlandse Zaken, van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, van Onderwijs en Wetenschappen en van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.

4. Artikel 11 met uitzondering van onderdeel 3, onder 3°, en de artikelen 12 met uitzondering van het eerste lid, onderdeel e, 12a en 13, 13a met uitzondering van het vijfde lid, 13b en 14a tot en met 14c, 14d, eerste en tweede lid, en 14e van de Wet op de rechterlijke organisatie zijn van overeenkomstige toepassing.

5. Bij toepassing van artikel 14d, tweede lid, van de Wet op de rechterlijke organisatie stelt de Hoge Raad de voorzitter van de Commissie in de gelegenheid omtrent een aanhangige klacht schriftelijk of mondeling inlichtingen te verstrekken en van zijn gevoelen daaromtrent blijk te geven.

6. De benoeming van de leden en van de plaatsvervangende leden geschiedt voor een tijdvak van ten hoogste zes jaren. Herbenoeming is terstond mogelijk.

Artikel 14

1. Aan de Commissie staat ter ondersteuning van haar taak een bureau ten dienste.

2. Onze Minister van Justitie benoemt, bevordert, schorst en ontslaat, op voordracht van de Commissie, de personen die tot het bureau behoren. Onze Minister van Justitie bepaalt in welke gevallen zij worden benoemd, bevorderd, geschorst en ontslagen.

3. De secretaris, tevens hoofd van het bureau, moet voldoen aan de in artikel 48, eerste lid, van de Wet op de rechterlijke organisatie gestelde vereisten voor benoembaarheid tot rechter in een arrondissementsrechtbank.

Artikel 15

1. De Commissie kan zich bij de uitoefening van haar taak doen bijstaan door daartoe door Onze Minister die het aangaat aangewezen ambtenaren.

2. De Commissie kan zich bij de uitoefening van haar taak doen bijstaan door een of meer personen ten einde haar de inlichtingen te verschaffen die voor de vervulling van de taak van de Commissie nodig zijn.

3. De leden onthouden zich van deelneming aan een onderzoek, indien er ten aanzien van hen feiten of omstandigheden bestaan, waardoor hun onpartijdigheid schade zou kunnen leiden.

Artikel 16

1. De Commissie en de in artikel 14 bedoelde personen die door de Commissie daartoe zijn aangewezen, kunnen alle inlichtingen en bescheiden vorderen die voor de vervulling van de taak van de Commissie redelijkerwijze nodig zijn.

2. Een ieder is verplicht, behoudens verschoning wegens ambts- of beroepsgeheim, de ingevolge het eerste lid gevorderde inlichtingen en bescheiden volledig en naar waarheid te verstrekken, een en ander op de wijze en binnen de termijn door of namens de Commissie vast te stellen. Deze verplichting geldt niet, indien een persoon daardoor of zichzelf of een van zijn bloed- of aanverwanten in de rechte lijn of in de zijlijn in de tweede of de derde graad of zijn echtgenoot of vroegere echtgenoot aan het gevaar van een strafrechtelijke veroordeling ter zake van een misdrijf zou blootstellen.

Artikel 17

De Commissie brengt jaarlijks verslag uit van haar werkzaamheden en maakt dit verslag openbaar. Zij zendt dit verslag in ieder geval aan Onze Ministers die het aangaat en aan de adviesorganen die het aangaat.

Artikel 18

1. Bij algemene maatregel van bestuur worden nadere regelen gesteld omtrent de werkwijze van de Commissie, waaronder in ieder geval regelen betreffende:

- a. de wijze van behandeling;
- b. hoor en wederhoor;
- c. de openbaarheid van zittingen;
- d. de openbaarmaking van haar oordeel, bedoeld in artikel 12, zesde lid.

2. Bij algemene maatregel van bestuur wordt de bezoldiging, alsmede de vergoeding van reis- en verblijfkosten en verdere vergoedingen van de leden van de Commissie vastgesteld.

HOOFDSTUK 3 Slotbepalingen

Artikel 19

Een ieder die betrokken is bij de uitvoering van deze wet en daarbij de beschikking krijgt over gegevens waarvan hij het vertrouwelijke karakter kent of redelijkerwijs moet vermoeden, en voor wie niet reeds uit hoofde van ambt, beroep of wettelijk voorschrift ter zake van die gegevens een geheimhoudingsplicht geldt, is verplicht tot geheimhouding daarvan, behoudens voor zover enig wettelijk voorschrift hem tot bekendmaking verplicht of uit zijn taak bij de uitvoering van deze wet de noodzaak tot bekendmaking voortvloeit.

Artikel 20

De Ambtenarenwet 1929 wordt als volgt gewijzigd:

In artikel 2, tweede lid, wordt de punt aan het slot vervangen door een punt-komma, en een nieuw onderdeel toegevoegd, luidende:

- j. de leden van de Commissie gelijke behandeling, bedoeld in de Algemene wet gelijke behandeling (Stb.).

Artikel 21

Artikel 1637ij van het Burgerlijk Wetboek wordt als volgt gewijzigd:

1. Aan het slot van het vierde lid vervalt de punt en wordt toegevoegd: of te verminderen en het onderscheid in een redelijke verhouding staat tot het beoogde doel.
2. In het vijfde lid, laatste volzin, wordt de laatste komma vervangen door een punt en vervalt de zinsnede: tenzij dit onderscheid objectief gerechtvaardigd is.
3. Aan het vijfde lid wordt een volzin toegevoegd, luidende:
Het in het eerste lid neergelegde verbod van onderscheid geldt niet ten aanzien van indirect onderscheid dat objectief gerechtvaardigd is.
4. Het zevende lid vervalt.
5. In het nieuwe zevende lid vervalt de zinsnede: of met het in het zevende lid.

Artikel 22

De Wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen wordt als volgt gewijzigd:

1. In de derde volzin van artikel 1 wordt de laatste komma vervangen door een punt en vervalt de zinsnede: tenzij dit onderscheid objectief gerechtvaardigd is.
2. Artikel 1a, zesde lid, vervalt.
3. Artikel 1a, zevende lid, wordt vernummerd tot zesde lid.
4. In het tot zesde lid vernummerde zevende lid van artikel 1a vervalt de zinsnede: of met het in het zesde lid.
5. In artikel 3, eerste lid, wordt de komma vervangen door een punt en vervalt de zinsnede: noch tussen gehuwden en ongehuwden.
6. Het eerste lid van artikel 4 vervalt, onder vernummering van het tweede, derde en vierde lid tot respectievelijk eerste, tweede en derde lid.
7. In het tot tweede lid vernummerde derde lid van artikel 4 wordt de zinsnede «in het tweede lid» vervangen door: in het eerste lid.
8. In het tot derde lid vernummerde vierde lid van artikel 4 vervalt de zinsnede: en tweede.
9. Aan het slot van artikel 5, eerste lid, vervalt de punt en wordt toegevoegd: of te verminderen en het onderscheid in een redelijke verhouding staat tot het beoogde doel.
10. Ingevoegd wordt een nieuw artikel 6, luidende:

Artikel 6

Het in de artikelen 1a, 2, 3 en 4 neergelegde verbod van onderscheid geldt niet ten aanzien van indirect onderscheid dat objectief gerechtvaardigd is.

11. Hoofdstuk II vervalt.

Artikel 23

Onderzoeken op schriftelijk verzoek als bedoeld in artikel 14 van de Wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen, die nog niet zijn voltooid op het tijdstip van inwerkingtreding van deze wet worden voortgezet door de Commissie met inachtneming van hoofdstuk 2 van deze wet.

Artikel 24

De Wet Nationale ombudsman (Stb. 1989, 235) wordt als volgt gewijzigd:

1. In artikel 1, derde lid, wordt de punt aan het slot vervangen door een punt-komma, en een nieuw onderdeel toegevoegd, luidende:

i. de Commissie gelijke behandeling, bedoeld in de Algemene wet gelijke behandeling (Stb.).

2. In artikel 1, vierde lid, wordt «het derde lid, onder b tot en met h» vervangen door: het derde lid, onderdeel b tot en met i.

Artikel 25

De laatste twee volzinnen van artikel 5, vierde lid, van de Wet medezeggenschap onderwijs (Stb. 1981, 778), artikel 60, vierde lid, van de Wet op het hoger beroepsonderwijs (Stb. 1986, 289), en artikel 39, derde lid, van de Wet op de Open Universiteit (Stb. 1984, 573) komen als volgt te luiden:

Het medezeggenschapsreglement bepaalt of de raad een overeenkomstige bevoegdheid bezit als bedoeld in artikel 12, tweede lid, aanhef en onderdeel d, van de Algemene wet gelijke behandeling (Stb.). In dat geval is artikel 21, tweede lid, van de Wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen (Stb. 1989, 169) van overeenkomstige toepassing voor wat betreft het onderscheid, bedoeld in die wet of in artikel 1637ij van het Burgerlijk Wetboek.

Artikel 26

Deze wet treedt in werking op een bij koninklijk besluit vast te stellen tijdstip, doch niet later dan een jaar na plaatsing in het Staatsblad.

Artikel 27

Deze wet kan worden aangehaald als: Algemene wet gelijke behandeling.

Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De minister van Binnenlandse Zaken,

De minister van Justitie,

De staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,

De minister van Onderwijs en Wetenschappen,

De minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur,